

נתיבות צדק

אמרות וחידושי תורה לפרשת השבוע וענינא דיומא

בס"ד

פרשת וילך – שבת תשובה

כי לא תשכח מפי זרעו.

כי לא תשכח מפי זרעו (לא כא).

הרי זו הצטחה לישראל שאין תורה משתכחת מזרעם לגמרי (רש"י).

כתב ה"סטיפלער" בספרו "חיי עולם": הבטיחנו התורה הק' כי לא תשכח מפי זרעו (וקאי על כל התורה כולה שהשירה כתובה בתוכה כמבואר בשבת קל"ח), והנה בעיינינו ראינו בכל דור ודור מה רבו הקמים על התורה להשכיחה מאתנו ולעקרה חס ושלוש, והרבה פעמים נדמה כי עוד דור אחד או שנים והתורה תשכח לגמרי חס ושלוש, ובכל זאת התורה הק' חבוקה ודבוקה בדינו, קיימת ותתקיים: בימי שפוט השופטים ובימי בית ראשון שיצרא דעבודה זרה היה עצום ונורא, נשחתו אלפים ורבבות והודחו בחטא עבודה זרה רחמנא לצלן וברוב הזמנים יד המלכים והשרים היה במעל. ובכח השלטון אכפו את העם לעזוב עבודת השי"ת ולתור אחרי שקוצי העמים, בימי גדעון לא נמצאו מכל שנים ושלושים אלף שנאספו להלחם באויבי ישראל יותר משלש מאות איש המלקקים אשר לא כרעו לעבודה זרה. ובימי אלי הנביא כתיב והשארתי בישראל שבעת אלפים כל הברכיים אשר לא כרעו לבעל, אחז סגר בתי כנסיות ובתי מדרשות וביטל את חינוך התורה מילדי ישראל, ואמר אם אין גדיים אין תיישים, ואחר כך צרות החורבן והגלות, ובימי בית שני קמו הכותים, היוונים והמתיוונים, ונביאי השקר שבמעשה כשפים ומדוחים הסיתו והדיחו לעקור את התורה הק', והצדוקים שקמו על התורה שבעל פה ורבים מהם מלכו, ובכל השלטון כמו ינאי המלך אשר הרג חכמי ישראל, והיה העולם שמם עד שלא נמצא מי שיודע לברך ברכת המזון כראוי מלבד שמעון בן שטח, ואחר כך חורבן בית המקדש על ידי מלכות הרשעה ועל כל הארצות נפצו המוני שארית ישראל, והוגלו גולה אחר גולה ובכל מקום גזירות איומות ושמדות נוראות.. ובזמן שאחר חתימת התלמוד, הגזירות שמדות וגירושים בארצות ישמעאל ואדום מערב אירופא ומזרחו, נוסף לזה מסיתים ומדיחים מבפנים ומבחוץ, משיחי השקר ומדיחים שונים בשם הפילוסופיה ובשם השכלה ובשם הטבת הכלל, בצורות שונות.

ואמנם חלקים יקרים מישראל נדחו ר"ל נטמעו ואבדו בגוים, אבל התורה הק' קיימת ומתקיימת ברבבות אלפי ישראל, היו זמנים שנדמה כי עוד מעט והתורה נעקרת והנה היא פורחת עלתה נצה במדינה אחרת, עברו יובלות חלפו דורות ותורתנו הק' לא נשכחה חס ושלוש מישראל כי הוא ית' אמר ויהי "כי לא תשכח מפי זרעו", והוא אלקינו יקום לעולם כי פי ה' דבר (ח"א פ' כב).

***

לאחר שמתאר הגאון רבי אלחנן וסרמן את המצב הנורא שבו בכל מקום מנסים לנתק את היהודים מהתורה, במקום אחד בכח האגרוף, ובמקומות שבהם לא ניתן בגלוי להשתמש בכוח האגרוף, קיימים במקום זה עתונים של בדחנים שכירים וליצנים מכל המינים, העוטים מסיכות ולבושים שונים, ויש גם כאלה שאינם עוטים כל מסיכה, וכולם יחד רוקדים במחול השדים, שמטרתו הסופית היא: לנתק את היהודי מריבונות תורת ה'.

כותב ר' אלחנן: מה עלינו לעשות? האם יכולים אנו לצאת ידי חובתנו בזה שנאמר "אנו אין לנו להישען אלא על אבינו שבשמים"? הוא הבטיח לנו "כי לא תשכח מפי זרעו", ואנו על הבטחתו יתברך שמו אנו סומכים!

אמת הדבר! יש לנו בטחון מלא כי מלחמת הטומאה בקדושה תסתיים, ככתוב "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ", "וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם", אבל בזה אין אנו נפטרים בכלל מן החובות המוטלות עלינו. הרי זה דומה בדיוק למצב בו אנו רואים אדם טובע במים וצריכים להצילו, כלום יבוא מישהו וישאל, מה מעלה ומורידה עבודת ההצלה שלי, בעוד שאנו יודעים כי "אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזים עליו מלמעלה", ממה נפשך, אם נגזר על האדם לטבוע, לא ניתן יהיה בשום אופן להצילו, לעומת זאת, אם לא נגזר על האדם לטבוע, הרי בוודאי יינצל גם בלעדי, והרבה שלוחים למקום!

ומה עלינו לענות לו על כך? "בהדי כבשי דרחמנא למה לך? מאי דמיפקדת מיבעי לך למיעבד, ורחמנא מאי דניחא לי ליעבד". – שומה על האדם להציל את הטובע ממש כאילו היו חייו תלויים אך ורק בו. ואם בגלל ה"ממה נפשך" שלו לא ילך להציל, הרי הוא שופך דמים, ואותו דין חל בענין שלפנינו: אנו מחוייבים להשתדל למען הצלת התורה והאומה, כאילו לא היתה בידינו כל הבטחה.

* * *

אחד מגדולי הרבנים התאונן בשיחתו עם ה"חפץ חיים" על לימוד התורה שירד פלאים בדורנו. והתבטא בצערו שאם מגמה זו תמשיך יש לחוש שתשתכח תורה מישראל, חלילה. הפסיקו ה"חפץ חיים" באמרו נחרצות: "חלילה, לעולם לא יקרה הדבר! שכן הובטחנו מפורשת "וענתה השירה הזאת לפנינו לעד, כי לא תשכח מפי זרעו"! ברית כרת הקב"ה עם ישראל שלא תמוש התורה מפייהם, כשם שעמודי השמים לא יתרופפו!" (ח"ח החדש עה"ת – תנועת המוסר ח"ד).

* * *

צעיר לימים היה הרב מאיר ברלין בפטירת אביו, הנצי"ב מוולוז'ין. לימים היה לאחד מראשי ה"מזרחי" ודחק ברבנים להצטרף למוסדות הלאומיים. בחודש שבט תר"ץ הקהיל ה"חפץ חיים" אסיפת רבנים ענקית בוורשא, לטכס עצות מול גזירות הממשלה הפולנית. עלה הרב ברלין לאכסנייתו. בבואו הפטיר רבינו: "היה לך אבא טוב, יהודי טוב היה, חיבר ספרים נאים על התורה שבעל פה ועל התורה שבכתב. חבל שלא הכרת אותו..." מחה האורח: "מה משמע שלא הכרתיו? ודאי הכרתיו! הכרתיו טוב מאוד!" "לא", השיבו רבינו, "אתה לא הכרת את אביך!" - "אבל בכל זאת הכרתיו!" - טען האורח. "לא!" אמר רבינו בתקיפות. "לא הכרת אותו! אלו היית מכיר אותו, לא היית משגר לכל הרבנים מכתב איום, שאם החרדים לא יצטרפו לסוכנות היהודית תפסק התמיכה מאמריקה למוסדות התורה בפולין! אילו היית מכיר את אביך, לא היית כותב מכתב כזה!" התנצל האורח: "כתבתי כך כי פחדתי שהתמיכה אכן תפסק, והישיבות יקרוסו. פחדתי שהכל יהיה כלה ונאבד!"

הפטיר רבינו: "אכן כתוב "אשרי אדם מפחד תמיד", אבל כתוב גם "פחדו בציון חטאים"... הכל יהיה כלה ונאבד, אולם אנו נתקיים לעד!"... (ח"ח החדש עה"ת – דאס אידישע טאגבלאט).

* * *

בשנת תרס"ה התקיימה אסיפת רבנים בפטרבורג שברוסיה, בה השתתפו כל זקני גדולי הדור של אותו דור, כדי לדון בענין דרישת הממשלה הרוסית שילמדו בישיבות את שפת המדינה. והיו חילוקי דעות, היו כאלה שנטו לקבל את ההצעה, בטענה שאם לא – הממשלה תסגור לגמרי את הישיבות... וסיפר הרב מבריסק, שאביו הגאון רבי חיים נעמד עם חומש דברים ביד, והקריא בפני גדולי הדור את הפסוקים בפרשתנו, "כי אביאנו אל האדמה אשר נשבעתי לאבותינו זבת חלב ודבש, ואכל ושבע ודשן ופנה אל אלהים אחרים ועבדום ונאצוני והפר את בריתי. והיה כי תמצאון אותו רעות רבות וצרות וענתה השירה הזאת לפנינו לעד כי לא תשכח מפי זרעו". ושאל: לכאורה לא מובן, מדברים כאן על דור כזה של "ופנה אל אלהים אחרים ועבדום" – יעבדו עבודה זרה, "ונאצוני" – ירגיזו את הקב"ה על כל צד ושעל. "והפר את בריתי". ועד כדי כך ש"והיה כי תמצאון אותו רעות רבות וצרות" – יגיעו עליהם צרות, ועל דור נורא כזה כתוב "וענתה השירה הזאת לפנינו לעד כי לא תשכח מפי זרעו"?! בכה דור שפל איפה יש תורה בכלל ישראל? איפה יש "וענתה השירה הזאת לפנינו לעד"? איפה יש "כי לא תשכח מפי זרעו"?

המשיך רבי חיים ואמר: מוכרח, וזה הפשט הפשוט בפסוק, שה' יתברך הבטיח למשה רבנו שיהיו כאלה ויהיו כאלה! יהיו כאלה ש"ופנה אל אלהים אחרים ונאצוני והפר את בריתי" – ואצלם לא תהיה תורה, אבל יהיו כאלה שלא יהיו במצב של "ופנה אל אלהים אחרים ועבדום", ולא יהיה אצלם "ונאצוני", ולא יהיה "והפר את בריתי", הם אלה שיחזיקו בברית עם ה' יתברך, ואצלם יתקיים "וענתה השירה הזאת לפנינו לעד כי לא תשכח מפי זרעו".

גם לדורות הכי חשוכים, למצבים הכי נוראיים, למצבים הכי אפלים – של עזיבת התורה, של עקירת התורה, של שכחת התורה, של הרגזת הקב"ה ח"ו – יש הבטחה אלוקית "וענתה השירה הזאת לפנינו כי לא תשכח מפי זרעו". ואומר רש"י – "זו הבטחה לישראל שאין תורה משתכחת מזרעם לגמרי", אמר רבי חיים: לא כתוב ברש"י שזו הבטחה ל"רבנים" שאין התורה משתכחת מהם, ולא "לבני הישיבות" שאין התורה משתכחת מהם, כי אם ילמדו לימודי חול בישיבות – הרבנים לא יהיו רבנים! והישיבות לא יהיו ישיבות! לא יהיו רבנים, ולא יהיו מורים, ולא עליהם נאמר "כי לא תשכח מפי זרעו"! אצלם יש שכחת התורה! אם לומדי התורה יערבו עם לימוד התורה שלהם דברים חיצוניים, לימודי חול, תהיה

אצלם שכחת התורה! הם יהיו שייכים לחלק הראשון של הפסוק – "ופנה אל אלהים אחרים ועבדום ונאצוני והפר את בריתי!" לא זו הברית עם הקב"ה!

אלא התורה מובטחת, ישראל מובטחים, שהתורה לא תשכח מהם! ואצל מי תשאר התורה? אצל החייטים, ואצל הסנדלרים!! התורה תשאר בעם ישראל אצל אלה שישמרו אותה בצורה נקיה ללא שום תוספת! זה מבהיל, אבל זה ברור! אלה החייטים והסנדלרים שיעמלו על דף גמרא, ועל סעיף ב"שלחן ערוך", בלי שום דברים חיצוניים, שם התורה תשאר! – **"כי לא תשכח מפי זרעו!"**

* * *

הגאון רבי משה מרדכי שולזינגר אמר בתו"ד בשיחה שנשא בשנת תשנ"ד: הקב"ה הבטיח לנו, ורואים את זה בכל הדורות – עד היום הזה שאנו עומדים בו... ועד הרגע הזה, ועד השעה הזו – שהמצב התמידי של כלל ישראל הוא: שמצד אחד "ונאצוני!" כזה דור נורא, כזה דור חשוך... ומצד שני "וענתה השירה הזאת לפניו לעד" – התורה תדבר!

יהיה דור של "ונאצוני", דור של "רעות רבות וצרות", ולמרות כך "וענתה השירה הזאת לפניו לעד" – התורה תדבר! התורה תדבר בלי פחד! בלי משוא פנים! בלי פחד מאף אחד – לא ממנאצים, ולא ממחרפים, ולא ממגדפים... התורה לא תפחד, התורה תדבר! התורה תגיד ברור: אל תרמו את עצמכם! תדעו שיש קשר בין הרישא והסיפא של הפסוק! אם המצב הוא "ופנה אל אלהים אחרים", אם "ונאצוני", אם "והפר את בריתי" – אז "והיה כי תמצאון אותו רעות רבות וצרות". יש כאן סיבה ומסובב.

שאף אחד לא יתלה את זה בדברים אחרים! שלא יגידו ח"ו שזה מקרה! שלא יגידו שאין קשר! התורה תדבר! התורה תצעק! – והתורה לא תפחד מאף אחד... לא מאיומים, לא מכדורים... לא מבתי סוהר, לא מסתימת מקורות כספיים – התורה לא מתפעלת מכל זה! "וענתה השירה הזאת לפניו לעד"!

ה' יתברך הבטיח לנו שבכל דור ודור הוא יעמיד את נושאי דגל התורה, את אלו שהשירה – שירת התורה, תדבר מתוך גרונו! עכ"ד. (עפ"י דרשות משמר הלוי ח"ב).

וכך היה בכל ימי גלותינו, גדולי ישראל עמדו על המשמר שלא נושפע משום אדם שהשפיע דעות כוזבות, והם תמיד ראו למרחק כבר בסטייה הכי קטנה לאן זה יכול להגיע, והתריעו להתרחק מאותו אדם, ומאותם דעות שחש ושלוש לא נהיה מושפעים מהם לסטות מדרך התורה.

וכשנפטרו אותם גדולים לבית עולמם, גדולי ישראל הנשארים נתמלאו בפחד – השומר איננו! חס ושלוש אפשר להיות מושפעים לרעה! אפשר שנסטה מדרך המסורה!!

כשהספיד **רבינו הגדול הגאון רבי אלעזר מנחם מן שך** את "**הרב מבריסק**", אמר בתוך דבריו: "וכך במצבינו כיום, שנשארו יתומים ממש, חייבים אנו לצעוק על מצבנו, כי נשארו בודדים, באין כל – ומי יעמוד לנו בפרץ? ממי עצה וממי תבונה? יתומים לגמרי".

וכשהספיד את **הגאון רבי יעקב ישראל קניבסקי** – ה"סטייפלר" אמר בתוך דבריו: כמה גדול הכאב בהנטל מעימנו השומר הגדול, אשר סביבו התקבצו ונאחזו כל בני התורה... תקיפות דעתיו, כאשר לא ירא ולא חת מפני איש בהשקפותיו הטהורות... עתה, כאשר הוא אינו עוד עמנו, אוי לנו. הבה נתחזק, כל איש יתחזק. בני תורה יתחזקו בתורה ויתרחקו מהשקפות אחרות, מדעות אחרות, מכחי ועוצם ידי... "כאשר מסתלק האחד, שבפיו היה הביטוי הנוקב והחזק, שיכול היה לעמוד בפרץ, חלילה אבדנו כולנו"...

בהספדו את **רבינו הגדול הגאון רבי אלעזר מנחם מן שך** אמר **רבינו ראש הישיבה**: מי ישמור עלינו שלא נסטה מדרך האב? אני בטוח שהוא ימליץ עלינו יושר אם נלך בדרכיו... מי ישמור עלינו? אולי אתם לא מפחדים, אני מפחד על עצמי, אני עומד ליד ארון הקודש ואומר: אני מפחד על עצמי, מי ישמור עלינו?! אנחנו מבקשים מכל הקהל הקדוש הזה: נלך בדרכיו, לא נשנה כקוצו של יוד מדרכיו, ועם כל גדולי ישראל נלך לקבל פני משיח צדקנו אמן.

במאמר שכתב **הגאון רבי אהרון קוטלר** לאחר פטירתו של "**הרב מבריסק**" כתב בתוך דבריו: המכיר את מאורעות השנים האחרונות בארץ הקודש יודע על השינויים החמורים בצביון הכלל כולו שרצו להכניס גם כאלה הנקראים דתיים, היתה מגמה להקים סמינרים ומרכזים רוחניים במקום הישיבות הקדושות שהם חוט השדרה של האומה כולה. ולהכניס שינויים בצורת הרבנות והדיינות אשר לפי ערך הדור הנהגתם טובה, וכך היו מהפכים ממש את הקערה על פיה. הוא היה האיש אשר הרגיש ראשונה תיכף ומיד בגודל הסכנה הצפויה מכל זה, ובהרגשת חובה ואחריות, שלף חרבו מתערה, ובסופה וסערה יצא להגן על קדשי ישראל, הוא גילה דעתו ברבים בכל הבהירות והתוקף האפשריים ונלחם בעוז

בשועלים המחבלים בכרם בית ישראל, והגם שהיתה מלחמת מעטים נגד רבים. ונגד שלטון כסף וכו'. בסופו של דבר ידידה נצח, כי מלחמתו היתה מלחמת התורה ומלחמת האמת.

בתקופה קשה של בלבול נוראי הקב"ה שלח לנו את **רבנו ה"חזון איש"** שיאיר ויתווה את הדרך בהקמת עולם התורה בארץ ישראל. היו כאילו שחשבו שבמצב הזה שנוצר עולם התורה צריך לחפש דרכים לחיות "יחד" עם החופשיים פורקי העול. ומרן ה"חזון איש" עמד כצור חלמיש והעמיד את ההשקפה הברורה במצב הזה, איך מתקיימים במצב הנורא שנוצר. התרחקות גמורה מהם, ובנין עולם התורה בטהרתו. ולאחר פטירתו של החזו"א, **רבנו הגדול הגאון רבי אלעזר מנחם מן שך** שמר מכל משמר שעולם התורה ימשיך באותה הדרך בלי שום שינויים.

כשביקר הרשע ב.ג. אצל רבינו ה"חזון איש" לפני הביקור הוא שלח את שלישי הצבאי אשר בא לתאם את מועד הפגישה, רבינו אמר לו הדלת אצלי פתוחה תמיד, ולא נתן לו כבוד מיוחד, וכשעתיים לפני הפגישה הוא נסגר בחדרו, התהלך אנה ואנה, ושפתיו מלמלו פסוקי תהילים, ברגע שנכנס האורח לחדרו, הסיר רבינו את משקפיו, כדי שלא להסתכל בפני אדם רשע, במהלך הפגישה שאל ב.ג. **איך יכולים חילוניים ודתיים לדור בכפיפה אחת, בשלום ובהבנה הדדית, לא היסס רבינו והגיד לו מפורשות, כי לא תיתכן פשרה כלשהי, וכי אין שום מוצא לדו קיום**, וציטט באזניו את הגמרא על שתי ספינות עוברות בנהר, טעונה ושאונה טעונה, ופגעו זה בזה, אם עוברות שתיהן – שתיהן טובעות, תידחה שאינה טעונה מפני טעונה, ספינת ישראל סבא, הטעונה אלפי שנים של מסירת נפש למען קיום התורה והמצוות, נפגשה בנתיב הצר של תקופתנו עם ספינתכם הריקה, ספינת החילונים, **אין מציאות שתעבורנה שתיהן זו לצד זו בלא פגע, ההתנגשות בין הספינות היא בלתי נמנעת, ובכן, מי נדחה מפני מי?! (מספרים שב.ג. נפגע מהדברים והתחיל לצעוק הספינה שלנו לא ריקה...).**

והם שמרו מכל משמר על עולם הישיבות, מבפנים – שלא יעשו שום שינויים, ומבחוץ מהגזירה הנוראה של גיוס בחורי ישיבה לצבא והם יראו וחרדו מגזירה איומה זו, רבינו ה"חזון איש" לחם בכל כוחו נגד הגזירה של גיוס בחורי ישיבה לצבא, וחשש ממנה יותר מהגזירה של גיוס בנות, שחשש שמא לא יהיה נכונות של מסירת נפש... רבינו הרב שך קבע והשריש שלא שייך בזה שום פשרה ושום דיון, זה "יהרג ואל יעבור! ואם לא יהיה ברירה נגיד "אם אשכח ירושלים" ונעזוב את ארץ ישראל!!

כשעלה על הפרק נושא גיוס בני ישיבות לצבא, ולוא באורח חלקי וארעי, אפילו לימים מועטים ולא ימונים בלבד, ראה בכך ה"חזון איש" גזירה קשה והתבטא שהיא מעמידה את כלל ישראל בסכנה. כשניסו חוגים שונים לערב בסדרי הלימוד של ישיבה קטנה מינימום של השכלה כללית, שמעו שאומר: "דבר זה חמור בעיני עוד יותר מגזירת הגיוס! (מעשה איש ח"א).

סיפר הרה"ג ר' גרשון קרלנשטיין זצ"ל: בזמן "מלחמות השבת" בבני ברק החליטו לעשות "משטרה מתנדבת" שתשמור על כל הכניסות והיציאות מהעיר ולא יתנו עפ"י חוק למכוניות להיכנס לעיר בשבת קודש, ותלו מודעות שראש העיר ר' יצחק גרשטנקורן ז"ל קורא לאסיפה בבית כנסת הגדול לגיוס למען ה"משטרה המתנדבת", ה"חזון איש" קרא אז לאבי רבי ירוחם זצ"ל שיבוא אליו, והוא הגיע יחד עם רעו ר' זלמן קוריץ זצ"ל, ואמר להם ה"חזון איש": ר' יצחק גרשטנקורן הולך לעשות אסיפה למען המשטרה המתנדבת, תלכו אליו ותאמרו לו בשמי שאף בן תורה - לא ישיבה בחור ולא משמש בקודש לא רב ולא שוחט ולא רבה בחיידר לא ילך להתגייס, אנחנו לא צריכים להראות להם (לציונים) שגם אנחנו מוכשרים להיות חיילים, שידעו שאנחנו "בטלנים" יושבים ולומדים...!

רבינו הרב שך אמר בשיחה להרב יצחק פרץ: הם עוד יגזרו עלינו גזירות! הם ידרשו לגייס את בני הישיבות! אם יעשו זאת, צריך לומר לבני הישיבות לעזוב את הארץ!! לעזוב את הארץ!! "אל תגעו במשיחי ובנביאי אל תרעו"! אסור לנגוע בישיבות. הגמרא אומרת במסכת ב"ב: "אני חומה" – זו תורה. "ושדי כמגדלות" – אלו תלמידי חכמים. מבצרי התורה הם המבצרים המגינים על עם ישראל ועל ארץ ישראל!! (מתוך דברים ששמעו ורשם הרב יצחק פרץ ממרן זצוק"ל).

בעצרת בשנת תשנ"ב אמר רבינו ה"אבי עזרי" בתוך דבריו: **אתם יכולים לחתוך אותי – אבל אינני יכול מלהימנע מלומר את האמת!** שמעתי מדברים על גיוס בני ישיבות, ה' יעזור שהקב"ה ישמור שזה לא יהיה, שאם זה יהיה - זה יהיה חורבן הישוב!

ובשנת תשנ"ח בעקבות הניסיונות ליזום גזירת גיוס בני הישיבות נשא דברים בפני בני ביתו ואמר: "רבותי, תדעו שאיסור גמור ללכת לצבא – וצריך למסור הנפש על זה, כל אבא צריך לשמור ולהשגיח על ילדיו, כי איסור גמור לשלוח את בניו לצבא. תפרסמו בשמי ובשם כולם, שאסור לשלוח הילדים לצבא

– ואין להרשות להם לקחת, אין לי כח לדבר יותר תפרסמו בשמי בכל מקום וצריכים לצאת במחאה. – לקריאתו של מרן זצוק"ל הצטרפו כל גדולי התורה וראשי הישיבות בארץ ובחו"ל.

רבינו ראש הישיבה זצוק"ל: כמה פעמים התבטא ואמר: ודאי שיותר קל ויותר נעים לשתוק, ולחיות בשלום עם כולם... אבל מה הבורא עולם רוצה!!

שקמו אנשי חב"ד והפיצו על רבם שהוא משיח, והפיצו דעות כוזבות וכל מיני מבצעים שמנהיגם בדה מליבו, רבינו הרב שך קם ולחם את מלחמת התורה, בלי פחד ומורא, ולא חת ממה שדברו נגדו וממה שכתבו נגדו, וממה שאיימו אליו, ואמר שידברו ושיכתבו, אינני דואג, ממה יש לפחד?! אינני חושש על כבודי, מוכן אני להתבזות על כבוד שמים.

הוא קיבל אז מכתב עם חגורה, והיה כתוב: הרב שך תחנק עם זה, תתלה את עצמך בזה, זה הוא קיבל והמשיך עם זה הלאה, הוא ידע שהוא יחידי, אבל הוא אמר שאני אהיה על הרצפה עם הנרות מסביבי, כולם יראו שאני הייתי צודק.

פעם פתח את שיחתו בישיבה ואמר: "הכל אומרים שאני בעל מחלוקת, מה יהיה? לא יהיה מי שיספיד אותי! אז לא יהיה! ואם ירצו להרוג אותי שיהרגו! ואז פתח את חליפתו ואמר: מי שרוצה שיהרגני, אני לא אותר על כבוד שמים.

וכך המשיכו תלמידיהם רבותינו הגדולים רבינו ראש הישיבה ורבינו הגאון רבי שמואל אויערבאך זיע"א, שלא נרתעו להיות בודדים – לבד, לבד, והביעו דעת תורה ברורה.

כשכתב רבינו הגדול הגאון רבי שמואל אויערבאך את מכתבו החרף כנגד ה"נחל החרדי", אמר לי רבינו ראש הישיבה: הסייעתא דשמיא של הדור הזה זה הגר"ש, שהוא לא מפחד, ויש לו יר"ש אז דבריו נשמעים, משהו אחר שהיה כותב כזה מכתב היו צוחקים עליו.

בזמן המערכה כנגד "ועדת טל" שבא לקעקע את יסוד הישיבות, רצו לארגן עצרת ורצו **שרבינו ראש הישיבה** ידבר בעצרת, ורבינו הגדול הגאון רבי שמואל אויערבאך אמר, איך מרן ידבר הרי משמיצים אותו בכל מקום... ואמר רבינו ראש הישיבה: אני מוכן לדבר, לא אכפת לי שישמיצו מה שרוצים, שיגידו שאני מחלל שבת לא אכפת לי, עכשיו זה זמן של גזירת שמד.

וכך המשיך רבינו הגדול רבי אשר הכהן דויטש זצוק"ל ועד ימינו אנו עומד רבינו הגדול הגאון רבי עזריאל יחד עם רבותינו שליט"א בלי פחד ובלי מורא לזעוק ולהתריע ולעמוד על המשמר.

עשרת ימי תשובה

הימים המרוממים של חודש אלול, הכוללים את ימי הסליחות כבר מאחורינו, ראש השנה חלף גם הוא, היתה זו תקופה ארוכה של התחזקות בתורה, תפילה ומוסר, ועתה מרגישים אנו כאילו אין בידינו להוסיף מאומה בעבודת ה' שלנו, ויחד עם זאת מקננת בתוכנו הרגשה כבידה, שלא ניצלנו כראוי את הימים הגדולים שעברו עלינו, ובזבזנו הרבה מאוד מהם. והנה יום הכיפורים כבר מתדפק על השער ואנה אנו באים.

נדמה שההרגשה הזו "מה כבר אפשר לעשות בימים המועטים שנשארו" מגיעה מפני שאיננו יודעים להעריך נכון את גודל הימים האלו של עשרת ימי תשובה. היודע את גודל הימים האלו את גודל שעה אחת מהם, את גודל תפילה אחת, ודאי שלא יחשוב מחשבות "מה כבר אפשר לעשות בימים ספורים".

נתבונן בדברי הרמב"ם בהל' תשובה: **"אף על פי שהתשובה והצעקה יפה לעולם, בעשרה הימים שבין ראש השנה ויום הכיפורים היא יפה ביותר ומתקבלת היא מיד שנאמר דרשו ה' בהמצאו"**. האם הוא יזלזל בתפלה אחת בימים אלו? הוא יחטוף כל תפילה כמוצא שלל רב!!

האם מי שיודע כמה חייו וחיי משפחתו נתונים בסכנה מה יהיה גזר דינו ביום הכיפורים, וכמה חמור הוא העוון של מי שאינו חוזר בתשובה בימים אלו, יזלזל ברגע אחד של הרהורי תשובה – וחרטה, בימים אלו?!

צריכה לצאת מלבנו אותה זעקה שזועקים בתפלת נעילה "פתח לנו שער בעת נעילת שער" - רבונו של עולם פתח את לבנו לנצל את הזמן שנשאר, להרבות בלימוד התורה, להתפלל בכוונה, ולעשות תשובה, שנוכה על ידי כך להחתם ב"ספר החיים למענך אלקים חיים" – חיים שנוכל ללמוד בלי הפרעות!!

רבינו ראש הישיבה אמר בשיחה בעשרת ימי תשובה: ה"חיי אדם" (כלל קמג הל' יו"כ) כותב: "ותיכף בתחילת השנה והחודש נפתחים כל השערים, שערי תשובה, שערי מחילה וסליחה, והם פתוחים ועומדים

עד זמן נעילת השערים ביום הכיפורים", בראש חודש תשרי נפתחו בשמים השערים, וביום כיפור בנעילה הם יסגרו, מספיק המילים האלה קצת לעורר אותנו. השמים פתוחים, והם עומדים להיסגר, ואם השמים פתוחים פירושו של דבר שכשהשמים פתוחים אפשר להגיע אליהם, אפשר להתקרב לשמים בימים האלה, השמים תמיד נעולים, (לא לגמרי), מתי אנחנו זוכים לכזה משפט עכשיו "השערים פתוחים", השערים פתוחים – באו נרוץ, ניכנס לשמה, מחכים עלינו שמה, מי שירוץ לתשובה ולהתחזקות בימים האלה ירגיש שמקבלים אותו בשמחה, הוא ירגיש שמקבלים אותו, הוא ירגיש קירבת השם.

איזה תביעה זה, הבורא עולם פותח את הדלת ואומר אפשר להיכנס, ואף אחד לא מבקש להיכנס... קשה לי הדרך... צריכים להתאמץ... אני עייף כעת... הדלת פתוחה ואתה משאיר את הבורא עולם לחכות!

וממשיך ה"חיי אדם": "והכרוז יוצא מלפניו, שובו בנים שובבים ארפא משובתיכם", בשמים מא' תשרי יוצא כרוז שובו בנים שובבים, מה זה הכרוז הזה? איפה שומעים אותו? וברור שהכוונה שלו זה למה שאומר ה"יערות דבש" שבכל השנה קודם האדם מתעורר ורק אח"כ הקב"ה מעורר אותו, אבל בעשרת ימי תשובה, הוא מעורר אותך בלי שקדם התעוררות מצדך, "אם אדם יתן ללבו ירגיש בליבו תמיד בעשרה ימים אלו רוח התעוררות לתשובה ויראת ה' אף שמפליג בדברים אחרים מכל מקום ליבו דופק לתשובה, והוא כי הקב"ה מעורר אותנו בימים אלה לתשובה בלי הכנה דלמטה וא"כ איפה כי ה' חפץ בנו, לקרב אותנו לעבודתו ולתשובתו איך נעבור רגע אחד ח"ו לבטלה".

וזהו הכרוז שכותב החיי אדם, מעוררים אותנו.

האם מי שמתבונן בדברים הנוראים אלה - יזלזל ברגע אחד מהימים הקדושים והמרוממים והמסוגלים של עשרת ימי תשובה?! – הוא הרי יחטוף כל רגע לתורה ולתשובה!!

ובשיחה לבחורי ישיבה קטנה אמר **רבינו ראש הישיבה**: בחור שואל את עצמו מה אני יכול לעשות עכשיו ארבע ימים לפני יום כיפור, הרמב"ם (פ"ג מהל' תשובה הל"ד) כותב את כל סדר הדין של ראש השנה ויום כיפור, וכותב: "ומפני ענין זה נהגו כל בית ישראל להרבות בצדקה ובמעשים טובים ולעסוק במצוות מראש השנה ועד יום הכפורים יתר מכל השנה". וככה באמת נוהגים כולם, שבעשרת ימי תשובה מרבים יותר במצוות.

ההלכה היא (כך כתוב בגאון) שבמצוות תלמוד תורה כל מילה זה מצוות עשה, ונדפס **שה"חפץ חיים** פעם ספר עם שעון כמה מילים אפשר להכניס בדקה אחת, והוא בבדיקה שלו הצליח להכניס מאתיים מילים בדקה אחת, ואפילו אם נאמר שישנם מילים גדולות יותר ומילים קטנות יותר, אז מאה חמישים, מאה מילים ודאי שאפשר להכניס בדקה, זה מאה מצוות עשה בדקה אחת, אם עושים חשבון להרבות במעשים, אז בדקה אחד אפשר לפחות מאה מצוות עשה של תלמוד תורה, ואולי גם מאה חמישים או מאתיים, וכמה זה בחמש דקות – בין חמש מאות לאלף, וכמה זה בשעה – תעשו חשבון פשוט...

נמצא, שאפשר ביום אחד להגיע לעשרות אלפים של מצוות עשה של תלמוד תורה, והמצוות עשה הכי גדולה שיש לעם ישראל זה לימוד התורה, "שכר תלמוד תורה גדול יותר מכל המצוות כולם", תחשבו מה שאתם מסוגלים לעשות בשעה אחת של לימוד, אין את זה בשאר המצוות, (אולי במצוות התמידיות שבמחשבה) אתם עושים עשרות אלפי מצוות עשה של המצוה הגדולה ביותר, מי יכול לתאר כזו זכות גדולה.

אנחנו מחפשים זכויות, הזכויות נמצאות ליד הגמרא, אנחנו צריכים כעת להיכנס לבית מדרש ולהתיישב ללמוד עם כל הברען, וכל מילה זה מצוות עשה, נתחיל מעכשיו, ואפשר להגיע עד יום כיפור עם עשרות אלפי מצוות עשה, תעשו חשבון למה שאפשר להגיע.

וכנגד זה, "כשם ששכר תלמוד תורה גדול מכל המצוות כולם, כך עונש ביטולה קשה מכל העבירות כולם", ביטול תורה קשה יותר מכל העבירות, אם על כל דקה יש מצוות עשה, יש מצד שני על כל דקה שלא לומדים – ביטול תורה, ביטול עשה של הדקה הזאת.

רבונו של עולם אנחנו יכולים להגיע עד יו"כ בזכויות בצורה מבהילה, ויכולים להגיע עד יו"כ מלאים בחטאים... וביטול תורה קשה יותר מכל העבירות כולם, **העבירה של פטפוט באמצע הסדר היא העבירה החמורה ביותר!**

בעשרת ימי תשובה כולנו כאחד, קחו כל דקה ודקה, כל דקה בעשרת ימי תשובה זה הרי דקה כל כך יקרה, תנצלו את זה עכשיו, קחו את הגמרא, אפשר גם לחשוב בלימוד.

מה נענה, יש עוד דין ביום כיפור, מה תענה תשובה, יכולת לבוא ליום כיפור עם עוד עשרות אלפי מצות עשה ולא באת, בגלל מה? רצית לשוחח?! רצית לפטפט?! בשביל זה אתה מפסיד?

מעכשיו והלאה לא לדבר דברים בטלים, בהרבה ישיבות עושים תענית דיבור זה חשוב מאוד, לא לדבר בימים האלה, ולהתפלל, בעשרת ימי תשובה התפילות פועלים הרבה, לשפוך את הלב, השמונה עשרה צריך להיות שמונה עשרה... ביום צום כיפור יחתימון מי יחיה ומי ימות, מי בקיצו ומי לא בקיצו, מי ישלו ומי יתסר, זה דברים נוראים, אנחנו נמצאים בימים נוראים, ומתהלכים כמו... מי שהיה באוראה אותנו, היה חושב איזה אנשים מתהלכים פה, הם נורמליים? נמצאים בפני כזה דין והם רגועים כולם...

חומר העיון מי שלא שב בתשובה בעשרת ימי תשובה

כתב הרמב"ם **בהלכות תשובה**: כל אחד ואחד מבני האדם יש לו זכויות ועוונות, מי שזכויותיו יתירות על עוונותיו צדיק. ומי שעוונותיו יתירות על זכויותיו רשע. מחצה על מחצה בינוני.

וכשם ששוקלין עוונות אדם וזכויותיו בשעת מיתתו כך בכל שנה ושנה שוקלין עוונות כל אחד ואחד מבאי העולם ביום טוב של ראש השנה. מי שנמצא צדיק נחתם לחיים, ומי שנמצא רשע נחתם למיתה, והבינוני תולין לו עד יום הכפורים, **אם עשה תשובה** נחתם לחיים ואם לאו נחתם למיתה.

בדברי הרמב"ם מבואר שלמד שמה שכתוב "צדיקים" הכוונה הוא על אחד שזכויותיו מרובין על עונותיו, ו"רשעים" הם אלו שעונותיהם מרובין על זכויותיהם, וה"בינוניים" הם אלו שזכויותיהם ועונותיהם שקולים. ולחם נפסק בראש השנה שדינם יהיה תלוי עד יום כיפור ויש להם אפשרות בימים שבין ראש השנה ליום כיפור להכריע את דינם לטוב או חס ושלוש ל...

ומבואר שאינו מספיק שיעשו עוד מצוות בשביל להכריע את דינם, אלא צריך שבימים אלו יעשו תשובה על חטאיהם, ואם לא יעשו תשובה אפילו שירבו בזכויות – יגזרו חס ושלוש ל...

ולכאורה צריך להבין והרי אותו אחד שנפסק עליו דין של בינוני מפני שזכויותיו ועונותיו היו שקולים, אם יעשה רק עוד מצווה אחד כבר יהיו זכויותיו מרובין על עונותיו, ואם כן היה צריך להיות שיספיק שיעשה מצווה אחת בין ראש השנה ליום כיפור בשביל שיגזר לחיים, מהו שכתב הרמב"ם שצריך יעשה תשובה על חטאיו בימים האלו ובלי זה חס ושלוש יגזר ל...?

קושיה זו הקשה הגאון רבי איצ'לה בלאזער בספרו "כוכבי אור" ולבאר את דברי הרמב"ם הקדים לבאר את גודל החיוב לחזור בתשובה בימים אלו שבין ראש השנה ליום כיפור ובפרט ביום כיפור עצמו: דהנה מלבד שאדם נתבע על כל עונותיו וחטאיו אשר עשה, הוא נתבע על זה שהוא לא שב בתשובה, אשר לא יתן אל לבו לשוב אל ד' יתברך שמו מכל חטאיו אשר עשה.

וזה לשון רבינו יונה ב"שערי תשובה", "ודע כי החוטא כאשר יתאחר לשוב מחטאתו יכבד עליו עונשו בכל יום, כי הוא יודע כי יצא הקצף עליו, ויש לו מנוס לנוס שמה, והמנוס הוא התשובה, והוא עומד במרדו והנו ברעתו, ובידו לצאת מתוך ההפכה, ולא יגור מפני האף והחמה על כן רעתו רבה".

אדם שעבר עבירות, הוא נמצא במצב נורא, שהוא חוטא למלך – הקב"ה, ויש לו אפשרות לצאת מהמצב הזה על ידי זה שיעשה תשובה על חטאיו, ואם אינו שב בתשובה, זהו חמור יותר מהחטאים שהוא עשה, שהוא מראה שלא מפריע לו להישאר עם החטאים, להישאר חוטא, ועל זה רעתו רבה.

ואם בכל השנה רעתו של המתאחר מהתשובה גדולה עד למאוד, עוד יותר יגדל החוב בימים אלו שבין ראש השנה ליום כיפור, ובפרט ביום כיפור עצמו לשוב לפניו. שהרי בימים אלו בנוסף למה שברור לכל אחד שצריך לשוב על חטאיו "שהרי המחירת חתורה" יש גם מצוות עשה של תשובה בימים אלו, כמו שפסק הרמב"ם להלכה "לפיכך חייבים הכל לעשות תשובה ולהתוודות ביום הכיפורים". ואם כן מי שלא שב בתשובה ביום הכיפורים חוץ מהתביעה שיש עליו שלא שב, נוסף על זה ביטול מצוות עשה.

בדרשות מהר"י מינץ כתב "ולי נראה שבימים אלו כיוון שהקב"ה מזרזו ומעירו על התשובה כדרשו על הפסוק "דרשו ה' בהמצאו" הבלתי שב עובר עבירה והיא המכרעת דאין לך מרידה גדולה מזו שאדון מבקש שישבו אליו ויתחרט על פשעיו וזה עומד במרדו".

ואם כן אומר ר' איצ'לה, באמת הבינוניים היה מספיק שיעשו מצווה אחת בשביל שדינם יוכרע לזכות, שהרי אותו מצווה הופך אותם מאחד שזכויותיהם ועוונותיהם שקולים, למי שזכויותיו מרובין על עונותיו. אלא מכיוון שעונו של מי שאינו שב בתשובה בימים אלו הוא כל כך גדול, לא יעזור מה שיוסיף מצוות בשביל להכריע את כף הזכיות, שהרי מול זה עומד העוון הגדול הזה של אי עשיית תשובה, ומי יודע עד כמה תכבד משקלו! ולכן תלה הרמב"ם את דינו של הבינוני בזה שיעשה תשובה בימים אלו.

ויכול לעלות מחשבה בלבו של אדם, "אין ממה לדאוג – כמו שבשנה שעברה יצאתי זכאי בדין, שהרי אני חי... כך בעזרת ה' גם השנה אצא זכאי בדין... וזה אינו, דמי אמר שיצא טוב בדין בשנה שעברה, ומה שהוא חי, אינו אומר שיצא זכאי בדין, שהרי כתב הרמב"ן שמה שכתוב שמי שעוונותיו מרובין מזכויותיו נגזר למיתה, אין הכוונה רק על מיתה כפשוטו, אלא יכול להיות שיחיה אבל חייו יהיו מלאי סבל וקשיים, נמצא שכל צער וכל עגמת נפש שהיה לנו במשך השנה הכל נגזר מדין של ראש השנה ויום כיפור שעבר.

וכל אחד היה רוצה שלא יצטרך לעבור ייסורים וקשיים במשך השנה, הרי אדם עובר דברים קשים כל כך במשך השנה שהוא היה עושה הכל בשביל למנוע אותם, אבל אז קשה יותר למנוע את עגמת הנפש, ובפרט אחרי שעגמת הנפש כבר היתה, אבל עכשיו בימים אלו זהו הזמן שנוכל כן למנוע את כל אותם קשיים וייסורים ועגמת נפש שיש במשך השנה, על ידי שנשקיע את עצמנו בעבודת התשובה, החרטה על החטאים והקבלה לעתיד שלא לחטוא עוד, ואמנם בקבלה לעתיד אנחנו לא מגיעים לקבלה הנצרכת, אבל לפחות נשקיע את עצמנו בחרטה על החטאים שלזה כן בכוחנו להגיע, נתחזק בימים אלו בלימוד התורה ובתפלה בכוונה ובשמירת הפה, וביראת שמים טהורה, וכך נוסיף לעצמנו זכויות להכריע את הכף ביום כיפור לכף זכות. וגם על ידי כך החרטה תהיה חרטה אמיתית, שרק מי ששקוע בתורה ובעבודת ה' יכול להגיע לחרטה.

אותם אנשים שבימים אלו מתנהגים כמו בכל השנה ואינם עוזבים את כל עסקיהם ועוסקים רק בתורה ובתשובה, נמשלים הם לאחד שקרובו עובר ניתוח קשה שחיו תלויים בניתוח הזה, ואחרי שהרופא אומר לו שהניתוח ייקח מספר שעות הוא עוזב את בית החולים ושב לביתו לעסקיו, והרי כל בר דעת מבין שבזמן שקרובו נמצא בין חיים ומות אין זה הזמן להתעסק בעיסוקיו הרגילים. כך אנחנו בימים אלו נמצאים בין חיים למוות ואיך בזמן כזה נתעסק בדברים של מה בכך, את הכל נעזוב לאחר יום כיפור, ובימים אלו כל עיסוקינו יהיה רק בתורה ויראת שמים.

ינחני במעגלי צדק

מחנאותיו ואמרותיו של

מו"ר מרן ראש הישיבה הגאון רבי דוב צבי קרלנשטיין זצוק"ל

בעשיית מרן זצוק"ל אמר שיחה בביתו לבחורים משיעור ג' מיישב"ק, ובכה כל הזמן, ואחרי השיחה הבחורים ביקשו ברכות, ומרן בכה, ואמר להם, מה אני, מי אני, שאני יתן ברכות, אבל דבר אחד אני יכול להגיד לכם, הרמב"ם (הל' תשובה פ"ב הל' ט"ו) אומר שעשרה ימים אלו תפילה יפה ביותר ומתקבלת היא מיד, ומוסיף הערוך לנר שמובטח לו, אלא מה, יותר קל לבקש ברכות, אבל פה זה מובטח, צדיק זה לא מובטח.

***

מרן זצוק"ל סיפר, שה"חזון איש" זצוק"ל היה בוכה הרבה בתפילה בעשרת ימי תשובה.

***

עשיית תשנ"ט. מרן זצוק"ל הקפיד לגמור שמו"ע יותר מהר, כדי שיוכל לומר אבינו מלכנו עם הציבור, ואמר לי שבמנחה קצרה זה קשה לו, שאז יש פחות זמן לשמו"ע, ומצא שיש שאומרים לא לומר אבינו מלכנו ביחיד כלל. והוסיף, יכול להיות שאני לא צודק בזה, שבכל זאת שמו"ע... וכבר כתב ה"חזון איש" (או"ח ל"ח ס"ק י) על ויכולו, וז"ל, ומעלת המאריך בתפילתו מבואר בגמרא, ואין ראוי לקצר בשביל זה.

***

לפני הדלקות נרות שבת בערב שבת, צעק מרן זצוק"ל מתוך בכי – יו"כ מתקרב!

***

בעשרת ימי תשובה מרן זצוק"ל שאל כמה פעמים, אולי זה פגוע ממני... אולי זה פגוע ממני... ושוב שאל על פלוני ועל אלמוני, וכשאמרו שהם לא פגועים, שאל שוב אתה בטוח?

***

הרב... שאל, אצל אביו נהגו לעשות כפרות עם כסף, וכך הוא נהג כל השנים, האם יש ענין להתחיל לעשות עם תרנגול?

ענה מרן: שיעשה עם תרנגול, ומה שנהגו לעשות עם כסף זה לא נקרא מנהג, זה הרי בדיעבד.

נזכה כולנו לגמר חתימה טובה.